

PÄIHTEITÄ KÄYTTÄVIEN RASKAANA OLEVIEN JA VAUVAPERHEIDEN palvelukokonaisuus

MITÄ
SINULLE
KUULUU?

ENNALTA- EHKÄISEMINEN & TUNNISTA- MINEN

- KYSY JA USKALLA OTTAA PUHEEKSI KAIKILTA!
- VAHVISTA OSAAMISTASI
- HUOMIOI RASKAUDEN MAHDOLLISUUS
- TEE LAKISÄÄTEISET ILMOITUKSET SOSIAALIHUOLTOON

NYT MENNÄÄN!
MINÄ
SAATAN!

RASKAUSAJAN SEURANTA & ODOTTAVAN PERHEEN TUKI

- AINA RISKIRASKAUS
- VAPHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN VAHVISTAMINEN
- VAUVA-AJAN TUEN, IMETYKSEN JA EHKÄISYN SUUNNITTELU

MITEN PÄIHTEET
NÄKYVÄT TEIDÄN
LAPSENNE
ELÄMÄSSÄ?

PÄIHTEET- TÖMYYDEN TUKI

- PÄIHDERIIPPUVUUS ON SAIRAUS
- OIKEUS SAADA PALVELUT VÄLITTÖMÄSTI
- ELÄMÄNHALLINNAN KARTOITTAMINEN
- TIETOA PÄIHTEIDEN VAIKUTUKSESTA SIKIÖÖN & RASKAUTEEN

VERKOSTO- YHTEISTYÖ

VAUVAN KEHITYKSEN & VANHEMMUUDEN TUKI

- LAPSEN SOSIAALI-PEDIATRINEN SEURANTA
- KIINTYMYSSUHTTEEN VAHVISTAMINEN
- LÄHEISVERKOSTON OSALLISUUS
- KOHONNUT RISKI LÄHISUHDEVÄKIVALTAAN JA LAPSEN KALTOIN-KOHTELUVUN

NEUVOLA

PÄIHDE-
PALVELUT

ÄITIYS-
POLIKLINIKKA

SOSIAALI-
PEDIATRIA

AIKUIS-
SOSIAALITYÖ

PERHE-
SOSIAALITYÖ

LASTENSUOJELU

JÄRJESTÖT JA
MUUT TOIMIJAT

JOKAINEN KOHTAAMINEN ON TÄRKEÄ

ETU
hanke

Servicehelheten för MISSBRUKANDE FAMILJER SOM VÄNTAR BARN ELLER HAR SPÄDBARN

FÖREBYGGANDE & IDENTIFI- ERING

- FRÅGA OCH VÅGA PRATA MED ALLA!
- STÄRKA DINA KUNSKAPER
- ÖVERVÄGA MÖJLIGHETEN TILL GRAVIDITETEN
- GÖR LAGSTADGADE ANMÄLNINGAR TILL SOCIALVÅRDEN

HUR GÅR DET?

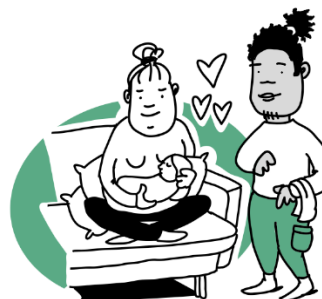
GRAVIDITETS- ÖVERVAKNING & STÖD TILL DEN BLIVANDE FAMILJEN

- ALLTID EN HÖGRISKGRAVIDITET
- STÄRKA TIDIG INTERAKTION
- STÖD FÖR BEBIS-PERIODEN OCH AMNING SAMT PLANERING AV PREVENTIVMEDEL

STÖD FÖR NYKTERHET

- SUBSTANSBEROENDE ÄR EN SJUKDOM
- RÄTTEN ATT FÅ TJÄNSTER OMEDELBART
- KARTLÄGGNING AV LIVSKOMPETENS
- INFORMATION OM HUR BERUSNINGSMEDEL PÅVERKAR FOSTRET OCH GRAVIDITETEN

STÖD FÖR BEBISENS UTVECKLING & ATT VARA FÖRÄLDER

- SOCIALPEDIATRISK ÖVERVAKNING
- STÄRKA ANKNYTNINGS-RELATIONEN
- DELAKTIGHET AV DE NÄRA
- ÖKAD RISK FÖR VÅLD I NÄRA RELATIONER OCH BARNMISSHANDEL

RÅDGIVNINGSBYRÅ

DROG-
TJÄNSTER

MÖDRA-
POLIKLINIKEN

SOCIAL
PEDIATRIK

SOCIALT ARBETE
FÖR VUXNA

SOCIALT ARBETE
FÖR FAMILJER

BARNSKYDD

ORGANISATIONER
OCH ANDRA
AKTÖRER

NU GÅR VI!
FÖLJ MED
MIG!

HUR PÅVERKAR
DROGER ERT
BARN'S
LIV?

NÄTVERKS-
SAMARBETE

VARJE MÖTE ÄR VIKTIGT

YOUNGREDANREDAN.FI

ETU
hanke

Kysy ja uskalla ottaa puheeksi kaikilta

Raskaudenaikainen tai vauvaperheissä tapahtuva päihteiden käyttö on tunnistettava mahdollisimman varhain. Päihteidenkäytön puheeksi ottaminen on osa ongelmien ennaltaehkäisemistä ja mahdollisuus käynnistää yksilöllisen tuen prosessi. Päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden tunnistamiseen täytyy olla valmius monenlaisissa eri palveluissa sosiaali- ja terveydenhuollossa ja muissa yhteiskunnan palveluissa.

Vahvista osaamistasi

Työnantajan vastuulla on huolehtia työntekijöidensä perehdyttämisestä ja osaamisen ylläpitämisestä. Jokaisen ammattilaisen velvollisuus on tuoda esiin koulutustarpeensa ja varmistettava osaamisensa.

Huomioi raskauden mahdollisuus

Kun vastaanotolle tai palveluun hakeutuu hedelmällisessä iässä oleva, päihteitä käyttävä asiakas, on kysyttävä raskauden mahdollisuudesta ja ehkäisystä. Mikäli asiakas on raskaana, hänet on ohjattava ja tarvittaessa saatettava neuvolaan tai äitiyspoliklinikalle. Muussa tapauksessa asiakkaalle on tarjottava ehkäisyä tai ohjattava asiakas ehkäisyneuvolaan.

Tee lakisääteiset ilmoitukset sosiaalihuoltoon

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus tehdään mahdollisimman varhain ennen lapsen syntymää. Ammattilaisella on lakisääteinen velvollisuus tehdä ennakollinen lastensuojeluilmoitus viipymättä, jos on perusteltua syytä epäillä, että syntyvä lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen. Ilmoitukset tehdään ensisijaisesti yhteistyössä odottajan kanssa.

Ennakollisen lastensuojeluilmoituksen lisäksi tehdään lastensuojeluilmoitus, jos perheessä on muita lapsia. Jokaisesta lapsesta tehdään oma ilmoitus. Ilmoitusvelvolliset ovat salassapitosäännösten estämättä viipymättä velvoitettuja ilmoittamaan hyvinvointialueelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Lisätietoa

[Lastensuojelulaki 25§](#) [Lastensuojelun käsikirja](#) [Sosiaalihuoltolaki 35§](#) [Lastensuojeluilmoitus - THL](#) [THL: Puheeksiotto ja mini-interventio](#)

Päihteitä käyttävän äidin raskaus on AINA riskiraskaus

Päihteitä käyttävän raskauden seuranta kuuluu neuvolan lisäksi erikoissairaanhoidon. Päihteet kulkeutuvat istukan kautta sikiön verenkiertoon ja vaikuttavat istukan toimintaan. Odottajan päihteidenkäyttö ja ravitsemustila voivat vaikuttaa sikiön kehitykseen ja raskauden kulkuun.

Päihteidenkäyttäjän psyykkiset haasteet saattavat olla jo pitkään jatkuneita ja tuen tarve myös mielenterveyteen on suuri. Varhaisessa vaiheessa koottu verkosto tukee odottajan päihteettömyyttä ja sitä kautta vähentää sikiön päihdealtistusta.

Varhaisen vuorovaikutuksen vahvistaminen

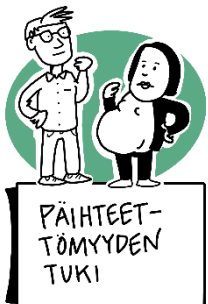
Odottajan fyysinen ja psyykinen hyvinvointi vaikuttavat raskauden aikana kiintymyksen syntymiseen ja varhaisen vuorovaikutuksen muodostumiseen syntymän jälkeen. Vuorovaikutuksen kehittyminen jo raskausaikana on tärkeää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ajatellen. Syntyvää lasta on hyvä pitää äidin mielessä. Esimerkiksi ultraäänitutkimukset, sikiönuket ja sydänäänten kuuntelu tukevat varhaisen vuorovaikutuksen syntymistä.

Vauva-ajan tuen, imetyksen ja ehkäisyn suunnitteleminen

Suunnitelma kotiutumisesta ja tarvittavista tukitoimista tulee olla valmiina ja kaikkien toimijoiden tiedossa ennen vauvan syntymää.

Päihderiippuvuus ei automaattisesti estä imetystä. Imetykselle voi joissakin tapauksissa olla esteitä. Imetyksen suunnitelma tulee olla valmiina ennen synnytystä.

Päihteitä käyttävän ehkäisy tulee suunnitella jo raskausaikana. Päihteitä käyttävälle suositellaan pitkäkestoista ja vaivatonta ehkäisymenetelmää, jonka aloitus voidaan toteuttaa jo synnytyssairaalassa.

Päihderiippuvuus on sairaus

Päihderiippuvuus on sairaus, joka ulottuu elämän kaikille osa-alueille. Myös raskaana olevat käyttävät päihteitä. Riippuvuudesta on mahdollisuus toipua oikeanlaisen tuen avulla.

Oikeus saada palvelut välittömästi

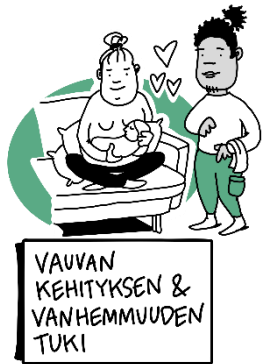
Raskaana olevalla on oikeus saada välittömästi riittävät päihteettömyyttä tukevat sosiaali- ja terveyspalvelut (sosiaalihuoltolaki 24 § ja terveydenhuoltolaki 70 §). Ammattilaisen tulee ohjata ja tarvittaessa saattaa odottaja palvelujen piiriin.

Elämänhallinnan kartoittaminen

Päihderiippuvuudesta toipuminen edellyttää ammattilaiselta asiakkaan elämänhallinnan kartoittamista ja asiakkaalta kokonaisvaltaista elämäntapamuutosta. Päihderiippuvuus on koko perheen sairaus. Myös toisen vanhemman tuen tarve tulee huomioida. Psykososiaalinen tuki riippuvuudesta toipumisessa on ensiarvoisen tärkeää.

Tietoa päihteiden vaikutuksesta sikiöön ja raskauteen

Jokainen päihteitä käyttävä raskaana oleva on oikeutettu mahdollisimman varhaisessa vaiheessa saamaan ammattilaiselta tietoa päihteiden vaikutuksesta raskauden kulkuun, sikiön kehitykseen ja vauvan mahdollisiin vieroitusoireisiin syntymän jälkeen. Raskaus ja lapsen syntymä on monelle merkittävä motivaatiotekijä päihderiippuvuudesta toipumiseen.

Lapsen sosiaalipediatriinen seuranta

Raskauden aikainen päihteidenkäyttö on haitallista sikiölle ja sillä voi olla pitkäaikaisia sosiaalisia ja terveydellisiä vaikutuksia lapseen. Päihteille raskausaikana altistuneen lapsen terveyttä, kasvua ja kehitystä tulee seurata riittävän pitkään, jotta myös lapsen syntymän jälkeinen laiminlyönti, kaltoinkohtelu ja lapseen kohdistuva väkivalta voidaan havaita tai poissulkea.

Sosiaalipediatriasta seurantaa toteutetaan alle kouluikäisille lapsille. Raskausajan käynti on tärkeää järjestää niille perheille, joiden lapselle suunnitellaan sosiaalipediatriasta seurantaa. Vastaanotoilla perhe tapaa hoitajan ja lääkärin sekä tarpeen mukaan fysioterapeutin ja sosiaalityöntekijän.

Kiintymyssuhteen vahvistaminen

Kiintymyssuhde on emotionaalinen side lapsen ja vanhemman välillä. Suhde on riskissä haavoittua vanhemman päihteiden käytön vuoksi. Perheellä on mahdollisuus saada tukea varhaiseen vuorovaikutukseen, mikä vahvistaa vanhemmuutta ja kiintymyssuhdetta lapseen. Palveluissa tulee olla osaamista päihdesairaudesta ja niiden vaikutuksista kiintymyssuhteen rakentumiseen.

Läheisverkoston osallisuus

Vanhemmilla tai huoltajilla on ensisijainen vastuu turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi sekä turvallinen elämä. Tässä tehtävässä perhe hyötyy läheisistä, jotka tukevat päihteettömyyttä ja turvallista raskaus- ja lapsiperheaikaa. Läheisverkoston mahdollisuus perheen tukena tulee huomioida kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

Asiakkaalla on oikeus pyytää läheisverkoston koolle kutsumista tarpeen mukaan. Myös ammattilainen voi ehdottaa verkoston kokoamista lapsen sekä perheen arjen tueksi. Läheisverkoston kanssa voidaan pohtia perheen kokonaistilannetta ja tuen tarvetta.

Kohonnut riski lähisuhdeväkivaltaan ja lapsen kaltoinkohteluun

Vanhemman päihteidenkäyttö, raskaus ja pikkulapsiaika ovat tekijöitä, jotka muodostavat kohonneen riskin lähisuhdeväkivallalle ja lapsen kaltoinkohtelulle. Väkivallalla ja kaltoinkohtelulla voi olla pitkäkestoisia ja vakavia seurauksia.

Lähisuhdeväkivalta on usein kodeissa tapahtuvaa väkivaltaa, vaikka tämä voi koskettaa kaikkia, jotka ovat läheisessä suhteessa toisiinsa. Väkivalta voi olla henkistä, fyysistä, taloudellista, seksuaalista, kulttuurista, uskonnollista tai digitaalista väkivaltaa sekä vainoamista. Lapsi voi joutua väkivallan välineeksi.

Lapsen kaltoinkohtelulla tarkoitetaan esimerkiksi puutteellista huolenpitoa, fyysistä väkivaltaa ja seksuaalista hyväksikäyttöä. Kaltoinkohtelu uhkaa lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä sekä toimintakykyä.

Päihteitä käyttävien raskaana olevien ja vauvaperheiden elämää tukevia palveluja

Etsivä työ

- Tavoitetaan naisia ja perheitä, jotka ovat palvelujärjestelmän ulkopuolella.
- Työtä toteutetaan kaduilla, julkisissa paikoissa tai verkossa.
- Palvelussa voi asioida anonyymisti.

Yhteystiedot

Selviämishoitoasema

- Hoidetaan vahvasti päihtyneitä asiakkaita, joiden terveydentila vaatii seurantaa.
- Hoitoon tullaan poliisin tai terveydenhuollon ammattilaisen arvion perusteella.
- Hoito kestää siihen asti, kunnes asiakas pystyy huolehtimaan itsestään.

Yhteystiedot

Päihdepäivystys

- Päihdepäivystykseen voi hakeutua kaikkiin riippuvuuksiin liittyvissä asioissa.
- Päivystyksessä arvioidaan hoidon tarve ja ohjataan tarvittaessa jatkohoitoon.

Yhteystiedot

Päihdepoliklinikka

- Tukea ja neuvoja alkoholin, huumeiden, lääkkeiden tai pelaamisen aiheuttaman riippuvuuden lopettamiseen tai hallintaan.
- Yksilö- ja ryhmämuotoista hoitoa ja vertaistukea. Myös läheiset voivat saada tukea päihdepoliklinikalta.
- Ammattilaisena voit tehdä poliklinikalle lähetteen tai konsultaatiopyynnön.

Yhteystiedot

Matalan kynnyksen päiväkeskus

- Tietoa päihteiden käyttöön liittyvistä terveysriskeistä ja hoitovaihtoehtoista.
- Mahdollisuus käytettyjen pistosvälineiden vaihtoon, veriteitse ja seksin kautta tarttuvien tautien testaukseen, raskaustesteihin.
- Apua esimerkiksi asumisen, toimeentulon, virastoissa asioimisen ja elämänhallinnan kanssa.
- Palvelussa voi asioida ilman lähetettä, päihtyneenä ja anonyymisti.

Yhteystiedot

Vieroitushoito

- Avo- tai laitospuolinen päihdevieroitus.
- Avomuotoinen vieroitus toteutetaan asiakkaan kotona tai päihdepalvelujen vastaanotolla.
- Tarkoituksena katkaista päihdekierre, hoitaa vieroitusoireita, arvioida jatkohoidon tarve sekä suunnitella kotiutuksen jälkeen tarvittavat päihdehoitopalvelut yhdessä avohoidon kanssa.

Yhteystiedot

Päihdekuntoutus

- Avo- tai laitospuolinen kuntoutus.
- Avopuolinen kuntoutus toteutetaan asiakkaan kotona tai avokuntoutusyksikössä.
- Mahdollistetaan asiakkaan toipuminen päihderiippuvuudesta ja tuetaan päihteidenkäyttöön liittyvissä elämäntilanteen haasteissa.

Yhteystiedot

Terveyskeskus ja päivystys

- Terveyskeskus on ensisijainen hoitopaikka äkillisissä tai pitkään jatkuneissa terveysongelmissa.
- Ehkäistään ja tunnistetaan päihteiden ongelmakäyttöä sekä ohjataan hoitoon.

Yhteystiedot

Työterveyshuolto ja opiskeluhuolto

- Tehtävänä on työntekijöiden ja opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen.
- Työnantaja on velvollinen hankkimaan työterveyshuollon palvelut työntekijöilleen.
- Hyvinvointialue vastaa opiskeluhuollosta, joka sisältää sosiaali- ja terveyspalveluja.
- Päihderiippuvaisten kohdalla tavoitteena on ongelmien varhainen toteaminen, hoitoonohjaus sekä työhön ja opintoihin paluun tukeminen.

Yhteystiedot

Psykiatria ja mielenterveyspalvelut

- Palveluja on tarjolla sekä perusterveydenhuollossa että erikoissairaanhoidossa.
- Palveluihin kuuluvat esimerkiksi riippuvuuspsykiatrian poliklinikat, mielenterveysneuvolat ja psykiatrinen sairaalahoito.
- Tavoitteena edistää mielenterveyttä sekä ehkäistä ja hoitaa mielenterveyden häiriöitä.
- Päihderiippuvaisen kohdalla kiinnitetään huomiota sekä päihdeongelman että mielenterveyden häiriön hoitoon.

Yhteystiedot

Ehkäisyneuvola/ehkäisyneuvonta

- Ehkäisyneuvolassa/ehkäisyneuvonnassa asiakkaalle suunnitellaan asiakkaan tarpeista lähtevä raskauden ehkäisy.
- Lisäksi ehkäisyneuvolassa annetaan seksuaalisuuteen liittyvää tukea ja ohjausta ja tehdään läheteitä raskaudenkeskeytyksiin, sterilisaatioon ja lapsettomuustutkimuksiin.
- Neuvolapalveluihin ei tarvita lähetettä.

Yhteystiedot

Äitiys- ja lastenneuvola

- Äitiysneuvola seuraa raskaana olevan ja sikiön terveyttä ja hyvinvointia.
- Lastenneuvola seuraa lapsen kokonaiskehitystä ja kasvua sekä koko perheen hyvinvointia.
- Äitiys- ja lastenneuvolassa päihteidenkäyttö tulee ottaa puheeksi, ongelmakäyttö tulee tunnistaa ja tarvittaessa ohjata asiakas hoitoon.
- Äitiys- ja lastenneuvolan palvelut ovat maksuttomia ja vapaaehtoisia.

Yhteystiedot

Synnytyssairaala

- Synnytyssairaaloissa hoidetaan synnytysten lisäksi suunnitellut keisarinleikkaukset, synnytysten käynnistykset ja loppuraskauden seurannat.
- Syntymän jälkeen päihteille altistuneen vauvan vointia ja mahdollisia vieroitusoireita seurataan joko synnyttäneiden osastolla tai lastenosastolla.

Yhteystiedot

ETU- tai Hal-poliklinikka

- Päihderiippuvaisen raskauden seuranta toteutetaan erikoissairaanhoidon ETU (erityisen tuen) tai Hal (huumeet, alkoholi, lääkkeet) - poliklinikalla, joka on osa äitiyspoliklinikkaa.
- Seurataan sikiön kasvua ja kehitystä ja odottajan hyvinvointia sekä tuetaan päihteettömyyteen.
- Tiimissä työskentelevät kättilö, lääkäri ja sosiaalityöntekijä.
- Terveystieteiden ammattilaisen tulee tehdä lähete ETU- tai Hal-poliklinikalle raskaana olevasta päihteidenkäyttäjistä.
- Poliklinikkakäynnit ovat päihderiippuvaisille maksuttomia.

Yhteystiedot

Sosiaalipediatrian poliklinikka

- Lapsen kasvun ja kehityksen seuranta erikoissairaanhoidossa, kun lapsi on altistunut päihteille tai kasvuympäristössä on sosiaalisia haasteita.
- Tavoitteena ennaltaehkäistä ja vähentää kasvuympäristön haitallisia vaikutuksia lapseen.
- Poliklinikalla hoidetaan alle kouluikäisiä lapsia.
- Seuranta toteutetaan joissakin sairaaloissa osana esimerkiksi lastentautien poliklinikkaa.

Yhteystiedot

Sosiaali- ja kriisipäivystys

- Tukee päivittäin ympäri vuorokauden erilaisissa hätä- ja kriisitilanteissa.
- Voit saada apua kiireelliseen sosiaalihuollon tarpeeseen ja esimerkiksi silloin, kun kriisitilanne liittyy väkivaltaan tai sen uhkaan, parisuhteeseen tai lasten ongelmiin.
- Ammatilainen voi tarvittaessa konsultoida sosiaali- ja kriisipäivystystä.

Yhteystiedot

Aikuissosiaalityö

- Asiakkaita tuetaan elämänhallinnan eri osa-alueilla, esimerkiksi asumisessa, toimeentulossa, kuntoutumisessa, kouluttautumisessa ja perhe-elämässä.
- Asiakas laatii yhdessä omatyöntekijän kanssa asiakassuunnitelman, johon jatkotyöskentely perustuu.

Yhteystiedot

Sosiaalinen kuntoutus

- Toteutetaan yksilölle tai ryhmälle avo- tai laitospuotoisena palveluna.
- Kuntoutus sisältää esimerkiksi tukea arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen, syrjäytymisen ehkäisemiseen ja osallisuuden edistämiseen.

Yhteystiedot

Lapsiperheiden sosiaalipalvelut

- Palveluihin kuuluu sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut, esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvonta, kotipalvelu ja perhetyö.
- Palveluissa voi saada tukea muun muassa varhaiseen vuorovaikutukseen ja vanhemmuuteen sekä lasten kasvatukseen.

Yhteystiedot

Lastensuojelu

- Lastensuojelulain mukaista palvelua, jolla turvataan lapsen oikeus turvalliseen ja tasapainoiseen kehitykseen sekä kasvuympäristöön.
- Suurin osa lastensuojelun palveluista toteutetaan avohuollossa, jossa tukitoimina käytetään muun muassa perhetyötä ja perhekuntoutusta.
- Lastensuojelun palveluihin kuuluvat myös sijaishuolto ja jälkihuolto.
- Sijaishuollossa olevan lapsen tai nuoren hoito ja kasvatus järjestetään kodin ulkopuolella.
- Kotiutumista tai itsenäistymistä tukeva lastensuojelun jälkihuolto on tarkoitettu lapselle tai nuorelle, joka on ollut sijoitettuna kodin ulkopuolelle.

Yhteystiedot